

34. Shuprudko, N.V. (2021). Determinants of the success of information security management of small and medium-sized businesses. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, issue III (83), pp. 79 – 90. URL: http://herald.chite.edu.ua/2021_3/. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2021-3.83.06> (Accessed 25.02.2024) (in Ukr.).

35. Yanenkova, I.G. (2022). Factors and ways of digitalization development in Ukraine. *Ekonomika Ukrainy [Ukraine economy]*, no. 3, pp. 4–22. URL: [https://library.kr.ua/wp-content/elib/periodyka/ekonukr/EU3\(724\)-2022.pdf](https://library.kr.ua/wp-content/elib/periodyka/ekonukr/EU3(724)-2022.pdf). DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.004> (Accessed 23.02.2024) (in Ukr.).

УДК 658.51

JEL Classification: M41, G30, M21, R20, R11

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-1.93.11>

Тетяна Портоварас, к.е.н., докторантка,
<https://orcid.org/0000-0002-2939-5101>
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

СУЧАСНА НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ АНАЛІЗУ ТА ЇЇ ЗАСАДИ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Нові виклики та загрози, що виникають у сучасній економічній системі, вимагають постійного аналізу діяльності суб'єктів господарювання та уточнення її складових. У зв'язку з цим, важливим процесом є організація аналітичної роботи суб'єктів господарювання на основі ефективних (зокрема персональних) економіко-математичних моделей, результати яких дозволять приймати управлінські рішення щодо стабілізації діяльності як на поточний, так і на стратегічний період. Тому особливої актуальності набуває питання уточнення складу компонентів, які формують систему аналізу та визначають його економічну концепцію як інструменту підвищення ефективності діяльності.

Мета дослідження передбачає обґрунтування сучасної концепції аналізу з позиції його розгляду як інструменту підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання та врахування дії факторів нестабільності. **Методологія.** У процесі проведення наукового дослідження для досягнення його мети використано низку методів: індукції та дедукції – для формулювання поняття наукової концепції від найпростішого елемента до повної його системи; емпіричні методи – для опису та узагальнення наукової концепції аналізу; латентно-семантичний метод – для оброблення економічних даних, ідентифікації основних елементів наукової концепції аналізу та його розгляду як інструменту підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання; узагальнення та абстрагування – для визначення системи елементів концепції та їх опису, встановлення елементів процесу підвищення

ефективності діяльності суб'єкта господарювання із застосуванням аналізу та підвищення ефективності управління діяльністю суб'єкта господарювання.

Результати. За наслідками проведених наукових досліджень запропоновано структурно-логічну схему розвитку аналізу та його наукової концепції з позиції його розгляду як інструменту підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання та визначено основні елементи, які виступають стимуляторами науково-прагматичного розвитку цієї системи в сучасних умовах. Ідентифіковано систему компонентів, яка формує наукову концепцію сучасного аналізу (економічний факт, наукова ідея, наукова проблема, наукова гіпотеза), та основні ідеї його теорії. Слід зазначити, що концепція економічного аналізу передбачає формування науково-методичних основ, які визначають його програму реформування та розвитку із врахуванням інформації про стан соціально-економічного середовища. Встановлено фактори впливу на концепцію, які пов'язані з сучасними викликами і діями на розвиток суб'єкта господарювання. Ідентифіковано основні елементи процесу підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання (концепція, теоретичне обґрунтування, модель, економічні дані, джерела аналізу), які дозволять розробити ефективну теоретико-практичну основу оцінки їхньої діяльності та розроблення напрямів розвитку у конкурентному середовищі. За результатами проведених досліджень запропоновано напрями підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання та виокремлено їхні категорії (результат діяльності, потенціал, рівень розвитку системи управління, якість управління витратами, якість управлінських процесів).

Практичне значення. Практичне застосування запропонованої концепції дозволить враховувати сучасні потреби й характеристики та розробляти оптимальну систему показників з проведення якісного аналізу і розроблення управлінських рішень щодо розвитку суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі.

Перспективи подальших досліджень. Для досягнення комплексності розвитку концептуальних засад аналізу в сучасних умовах є потреба в здійсненні теоретичного обґрунтування переліку факторів впливу на діяльність суб'єкта господарювання та здійсненні їх класифікації. У перспективі також важливо реалізувати завдання з ідентифікації специфіки аналітичного процесу і впливу сучасних ІТ на систему аналізу та його результати. Окрім цього, перспективними є подальші дослідження у напрямі розробки імітаційної моделі адаптивного управління та прогнозування розвитку підприємства у невизначених умовах функціонування.

Ключові слова: аналіз, концепція, економічний факт, наукова ідея, наукова проблема, наукова гіпотеза, суб'єкт господарювання.

Кількість джерел: 24; кількість таблиць: 2, кількість рисунків: 2.

Tetiana Portovaras, Candidate of Economic Sciences,
Doctoral student,
[https:// orcid.org/ 0000-0002-2939-5101](https://orcid.org/0000-0002-2939-5101)
West Ukrainian National University, Ternopil

MODERN SCIENTIFIC CONCEPT OF ANALYSIS AND ITS FUNDAMENTALS

Summary

In the process of conducting the research, the main elements of formation of the scientific concept of analysis were identified in order to increase efficiency of the business entity. A structural and logical scheme of development of the analysis as a scientific concept of increasing efficiency of the business entity is proposed and its main elements that act as stimulators of scientific research are determined. Based on the results of the conducted scientific research, a structural and logical scheme of the development of the analysis and its scientific concept is proposed from the point of view of its consideration as a tool for improving the efficiency of the business entity and the main elements that act as stimulators of the scientific and pragmatic development of this system in modern conditions are determined. The system of components that forms the scientific concept of modern analysis (economic fact, scientific idea, scientific problem, scientific hypothesis) and the main ideas of its theory are identified. It should be noted that the concept of economic analysis involves the formation of scientific and methodological foundations that determine its reform and development program, taking into account information about the state of the socio-economic environment. Factors influencing the concept, which are related to modern challenges and actions on the development of the business entity, have been established. The main elements of the process of improving efficiency of the business entity (concept, theoretical justification, model, economic data, sources of analysis) have been identified, which will allow to develop an effective theoretical and practical basis for evaluating their activity and developing development directions in a competitive environment. Based on the results of the research, directions for improving the efficiency of the business entity were proposed and their categories were distinguished (activity result, potential, level of development of the management system, quality of cost management, quality of management processes).

The practical application of the proposed concept will allow taking into account modern needs and characteristics and developing an optimal system of indicators for conducting qualitative analysis and developing management decisions regarding the development of the economic entity in the long term.

Keywords: analysis, concept, economic fact, scientific idea, scientific problem, scientific hypothesis, business entity.

Number of sources – 24, number of tables – 2, number of drawings – 2.

Постановка проблеми. Суб'єкти господарювання у сучасному середовищі функціонування стикаються із жорсткою конкуренцією, яка вимагає від них постійного аналізу потенціалу, оцінки поточного стану, рівня фінансової стійкості та рівня управління діяльністю. Враховуючи сучасний стан соціально-економічного розвитку, гостро постає питання пошуку альтернативних напрямів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Тому особливої актуальності набуває питання системи оцінювання діяльності підприємства, визначення факторів впливу та резервів подолання кризових ситуацій. Проблемною частиною даного дослідження виступає відсутність єдиної концепції проведення аналізу діяльності, яка б дозволяла розробляти заходи з підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі проблематиці аналізу та його концепції в питаннях оцінювання діяльності суб'єктів господарювання приділяється багато уваги. Варто зауважити, що існують певні специфічні переваги того чи іншого методу оцінки залежно від галузі функціонування суб'єкта господарювання, однак водночас є уніфіковані методи, застосування яких однаково ефективно в будь-якій галузі національної економіки.

У свій час детальний аналіз частоти застосування основних методів (приймів) фінансового аналізу оцінки здійснила науковець Остап'юк Н. А. Вчена проаналізувала «основні прийоми, які широко виокремлюються та застосовуються при аналізі фінансової звітності й констатувала, що більшість науковців при аналізі фінансово-господарської діяльності звертають свою увагу на горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний фінансовий аналіз (84,6%). Найменш використовуваними прийомами в фінансовому аналізі є економіко-математичні та функціонально-вартісні прийоми (7,7%). Основними методичними прийомами аналізу фінансової звітності при цьому виступають: горизонтальний, вертикальний, трендовий, факторний» [15, с. 128].

Інший вчений, Круглянко А. В., провівши дослідження цього питання на джерелах зарубіжних публікацій, обґрунтовує висновок, що: «найчастіше для оцінки ефективності господарювання використовують саме непараметричний багатокритеріальний метод DEA, на відміну від вітчизняних фахівців, які й надалі віддають перевагу класичному підходу з використанням фінансових показників діяльності» [11, с. 274].

Мошковська О. А., Маначинська Ю. А., Євдошак В. І.: «... на прикладі аграрного сектору обґрунтовано доцільність застосування й здійснено статистичну оцінку фінансових результатів до оподаткування сільськогосподарських підприємств України» [24, с. 211, 213]. Вважаємо, що такий метод достатньо інформативний і його ефективно можна застосовувати до різних галузей національної економіки.

Багрій К. Л. за результатами проведеної критичної оцінки різних класифікацій методів аналізу, які репрезентують різні науковці, дійшов до висновку, що : «...ті, які використовуються у фінансовому аналізі, умовно можна розділити на три основні групи: дескриптивні, предикативні та нормативні» [2, с. 173]. Надавши їхню детальну характеристику, вчений констатує, що застосування кожного з методів обґрунтовується управлінськими потребами і запитами. Відповідним чином ідентифікуються і різні оціночні показники, що відображають аспекти діяльності суб'єкта господарювання, різні елементи, які їх формують.

До прикладу, традиційний спосіб проведення оцінювання діяльності суб'єкта господарювання базується на моделі Дюпона, яка передбачає оцінку показників за 2 способами: узагальнюючі (оцінка у процесі порівняння результатів та витрат) та конкретні (аналіз ефективності у процесі використання конкретних видів ресурсів) [5, с. 23]. Слід зазначити, що перевагою застосування традиційного методу оцінки ефективності діяльності суб'єкта господарювання виступає його всеохоплюваність (практично усі аспекти діяльності підприємства аналізуються), а недоліком – відсутність інтегрованого показника, який би комплексно характеризував стан господарювання і одночасно надавав інформацію щодо міри впливу кожного окремого показника.

У науковій думці цим питанням в останні роки приділяється щораз більше уваги. Особливо вирізняються при цьому дослідження, присвячені удосконаленню управління. До прикладу, Р. Каплан і Д. Нортон запропонували концепцію управління результативністю, яка проводиться на основі збалансованої системи показників (BSC) [13, с. 20]. Вона дозволяє оцінити діяльність суб'єкта господарювання за такими категоріями: фінанси, ринкова ефективність, операційна ефективність, навчання й інновації. Основними перевагами збалансованої системи показників є те, що вона відображає взаємозв'язок між внутрішніми процесами та зовнішніми показниками, характеризує основні напрями діяльності, визначає стратегію розвитку суб'єкта господарювання, стимулює керівництво до впровадження інноваційних рішень тощо. Основний недолік – для кожного суб'єкта господарювання необхідно індивідуально підбирати показники, які дозволять якісно оцінити його ефективність. Також відсутність зовнішніх показників у процесі оцінки та невідповідність поставлених завдань кожного рівня роботи до основної мети підприємства робить дану концепцію не достатньо гнучкою з точки зору максимально ефективної оцінки суб'єкта господарювання.

Наступною перспективною і достатньо ефективною науковці та практики вважають концепцію EVA, яка характеризується одним показником, що дозволяє правдиво відобразити рівень конкурентоспроможності суб'єкта господарювання (його рівень успіху). Розрахунок даного показника проводиться через обчислення алгебраїчної суми. Остання розраховується комплексно як різниця між операційним прибутком до оподаткування та вартістю капіталу (ВК) (ВК при цьому розраховується як добуток інвестиційного капіталу і середньозваженої вартості капіталу) [19, с. 53]. Недоліком даного методу є значний вплив капіталу на результати оцінки; метод оцінює більшою мірою доходи акціонерів, а не загальний результат діяльності. Окрім цього, його застосування викликає складність і проблематичність при формуванні економічних даних для проведення аналізу.

Багатьма науковцями була представлена концепція оцінювання ефективності діяльності підприємства, проте складові концепцій суттєво різняться. Вирішення цих проблемних місць у аналізованій системі суттєво покращило б її характеристики та підвищило рівень і якість результатів аналізу. При цьому слід констатувати, що яким би досконалим не був аналітичний підхід, зазвичай він є універсальним і не враховує специфіки діяльності кожного суб'єкта, і має чітко встановлену послідовність проведення та обов'язкові елементи концепції.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сучасної концепції аналізу з позиції його розгляду як інструменту підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання та врахування дії факторів нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання виступає збільшення прибутку та зменшення витрат у процесі свого розвитку. Завданням аналітика є розроблення заходів щодо підвищення ефективної діяльності суб'єкта господарювання. При цьому першочерговою умовою його виконання є попереднє проведення якісної оцінки поточного стану підприємства. Запорукою проведення якісної оцінки діяльності суб'єкта господарювання виступає врахування усіх її сторін та проведення відповідного аналізу показників, що в комплексному поєднанні з креативним мисленням та гіпотезами щодо можливого розвитку сприятиме кращій результативності й ефективності господарювання.

Аналіз як наукова концепція передбачає пошук альтернативних методів проведення оцінки суб'єкта господарювання, що проявляється у формуванні проблеми та визначенні зв'язків між процесами управління. Наукова концепція аналізу починається з певних фактів, які досліджують від простих подій до складних економічних систем, що розвивають науку та визначають напрями її удосконалення із врахуванням викликів сучасності (рис. 1).

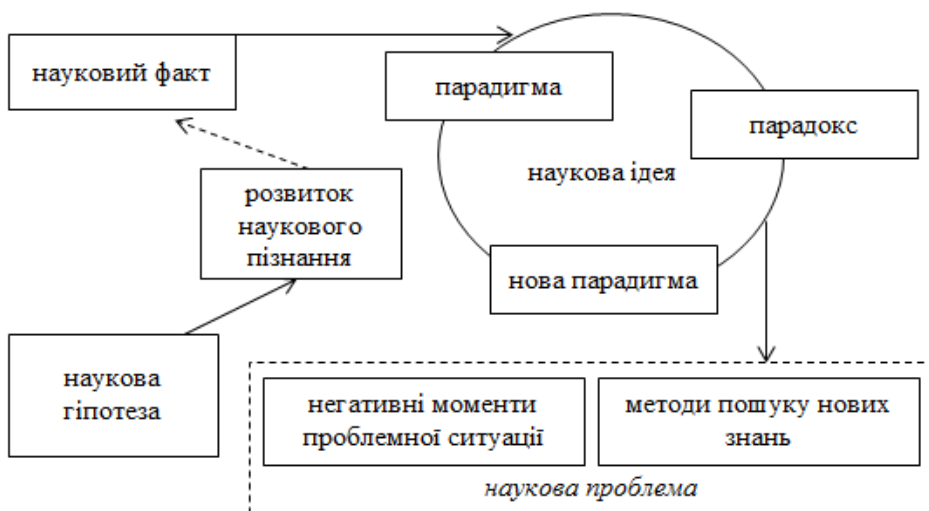

Рис.1. Структурно-логічна схема розвитку аналізу як наукової концепції підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання*

*Джерело: сформовано автором самостійно.

Дослідження поняття «наукова концепція» передбачає аналіз певного об'єкта, яке спрямоване на розв'язання конфліктної чи проблемної ситуації у процесі діяльності суб'єкта господарювання. Так, Г. Стояцька у дослідженні цього поняття трактує наукову концепцію як систему поглядів, теоретичних положень та основних думок щодо певного об'єкта дослідження, які об'єднані певною ідеєю [20, с. 6].

Основним елементом даного пізнання постають конкретні факти діяльності суб'єкта господарювання, які виступають стимуляторами проведення наукового дослідження. У процесі своєї діяльності формуються проблеми, які знижують рівень ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Тому важливим постає питання визначення причин їх появи та тісноти зв'язку між управлінськими процесами, що дозволить визначити перспективи вирішення поставленого завдання перед його керівництвом. Результатом проведеного аналітичного дослідження виступає: у вузькому колі – ідея, яка дозволить

вирішити проблему на даному етапі розвитку суб'єкта господарювання, а у широкому – формування нового закону або теорії наукового вирішення сформованої проблемної ситуації на підприємстві. Дуже часто у процесі опрацювання фактів використовують наукові факти, тобто наукові знання та практичний досвід, які були сформовані упродовж всього розвитку науки, зокрема економічного аналізу.

Наступним елементом формування наукової концепції аналізу виступає наукова ідея, яка передбачає формування зв'язків і закономірностей об'єктивної дійсності протікання процесів на підприємствах відповідно до економічних законів та наукових фактів. Функціями наукової ідеї виступають: попередній підсумок щодо розвитку знань; систематизація отриманих знань в єдину економічну систему; деталізація та пояснення економічних явищ та процесів; формування можливих напрямів пошуку вирішення поставленої проблеми. Іншими словами, ідея у процесі проведення аналізу діяльності суб'єкта господарювання забезпечує знаннями щодо об'єктивної реальності (тобто щодо показників фінансового-господарського стану, фінансової стійкості, конкурентоспроможності тощо) й має чітко сформульований механізм дій щодо методів, методології та моделей, спрямованих на удосконалення ефективності діяльності.

У процесі розроблення комплексу заходів основним завданням постає правильно сформульована наукова проблема, тобто визначення невирішених завдань, які виникли у процесі протиріччя між можливостями і потребами діяльності суб'єкта господарювання і перешкоджають підвищенню ефективності господарювання. Так, постановка проблеми повинна окреслити ситуацію, яку необхідно дослідити та вивчити. Вона відображає негативні сторони ситуації, що виникла у процесі діяльності суб'єкта господарювання та потребує розроблення практичних рекомендацій з її усунення. Поняття «проблема» тлумачиться у філософському розумінні, як перехідний етап від старих до нових знань, а в економічному – як формування нових економічних знань та врахування нових викликів конкурентного середовища у процесі діяльності суб'єкта господарювання.

Останнім елементом формування наукової концепції виступає наукова гіпотеза, яка відкриває нові варіанти вирішення наукової проблеми, тобто від невідомого до отримання відомих знань у процесі проведення експериментів. Гіпотеза є елементом поштовху до нових напрямів розвитку економічного аналізу та вирішення наукових проблем із застосуванням нових методів і моделей. Як правило, основою формування нової наукової теорії є результати попередніх досліджень (старі теорії), які були доведені, та є підстави їх правильності, оскільки вони були перевірені на практиці.

Отже, економічний факт, наукова ідея, наукова проблема та наукова гіпотеза формують наукову концепцію, яка відображає основні ідеї теорії економічного аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

**Система компонентів, яка формує
наукову концепцію аналізу***

<i>№ з/п</i>	<i>Компонент</i>	<i>Суть даного компоненту</i>	<i>Характеристика компоненту в процесі наукової концепції аналізу</i>
1.	Факт	Інформаційна взаємодія явищ і процесів суб'єкта господарювання. Їхні результати є незалежними (тобто можуть дублюватись іншими суб'єктами)	Елемент аналізу, який дозволяє визначити економічні закономірності у процесі діяльності суб'єкта господарювання, тобто відображає властивості процесів і явищ з підвищення ефективності діяльності
2.	Наукова ідея	Форма наукового пізнання, яка відображає мету діяльності та встановлює зв'язки, властивості та закономірності	Система економічних даних, яка відображає реальний стан суб'єкта господарювання та формує нове вирішення проблеми за результатами дослідження, експерименту та аналізу
3.	Наукова проблема	Форма наукового пізнання, що формується за результатами вирішення проблемної ситуації на певному етапі розвитку	Реалізується через аналіз впливу негативних факторів на ефективність діяльності суб'єкта господарювання, тобто передбачає дослідження проблемної ситуації та практичних можливостей щодо пошуку варіантів її розв'язання
4.	Наукова гіпотеза	Нова форма пізнання, яка пропонує можливі варіанти вирішення проблеми, проте адекватність і правильність її не доведена	Формування напрямів вирішення проблемної ситуації, яка виникла у процесі діяльності суб'єкта господарювання за результатами проведеного аналізу

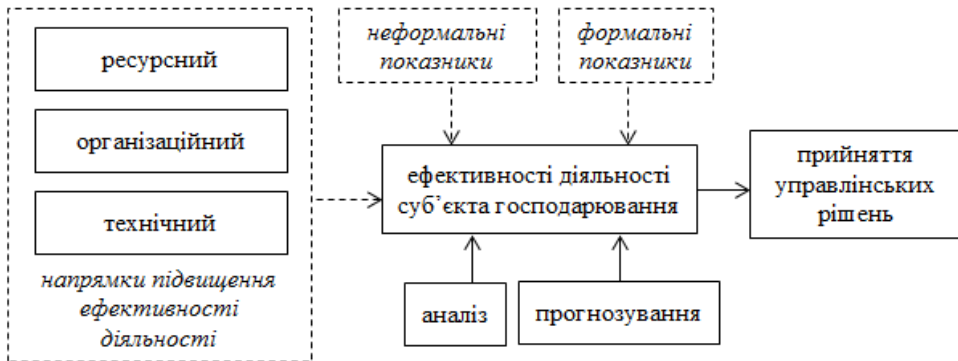
*Джерело: сформовано автором самостійно.

Таким чином, аналіз виступає самостійним напрямом дослідження, який у процесі свого становлення сформував систему наукових понять, які визначають його основний зміст. Він тлумачить різні явища та процеси, надає їм роз'яснення, детальну характеристику та сценарії розвитку у випадку виникнення кризової ситуації суб'єкта. Концепція економічного аналізу передбачає формування науково-методичних основ, які визначають його програму реформування та розвитку із врахуванням інформації про стан соціально-економічного середовища. Слід зазначити, що знання наукової концепції переростають потім у наукову теорію та науковий закон.

У сучасних умовах орієнтація аналізу на досягнення кращих результатів діяльності не просто через оптимізацію витрат шляхом їх економічно обґрунтованого зниження, а з урахуванням можливостей уникнення непередбачених ситуацій певним чином трансформує концептуальні засади аналітичної науки. Економічно обґрунтоване зниження витрат у класичному розумінні передбачає пошук більш дешевих замінників сировини і матеріалів, які використовуються для виробництва, збільшення частки автоматизованої, роботизованої праці (для зменшення частки оплати праці в структурі собівартості), пошук альтернативних джерел енергії (для її здешевлення) тощо. Наразі більшість із таких шляхів вже повною мірою освоєні, а отже, щораз складніше їх реалізовувати. Натомість в світі загалом й у економічному світі зокрема суттєво зросли виклики, пов'язані з нестабільністю. У зв'язку з цим згладжування впливу чинників нестабільності виступає першочерговим завданням аналізу як науки, так і практики. Відповідно, виникає потреба у критичному перегляді багатьох традиційних постулатів і категорій їх розвитку.

До прикладу, продовжує залишатися актуальною тема ефективності. Вона є чи не однією з найважливіших базових економічних категорій, яка в аналізі розглядається з позиції потреби оцінки факторів, що позитивно впливають на діяльність та є важливими елементами розвитку суб'єкта господарювання. У цьому ракурсі є доречним застосування поняття «ефективність

діяльності», яке передбачає формування системи показників, які підвищують прибутковість даного суб'єкта. Ефективність діяльності, як відомо, є економічною категорією, що визначається у вигляді відношення прибутку до витрат та оцінюється величиною результативності роботи (тобто, прибуток або збиток). Аналіз проходить із використанням формальних і неформальних показників діяльності суб'єкта господарювання (рис. 2). Неформальні показники дають оцінку цілей суб'єкта, які він поставив перед собою на початку своєї діяльності (мета діяльності; завдання; програма розвитку; рівень задоволення користувачів; рівень задоволення потреб ринку тощо).

*Рис. 2. Фактори впливу на ефективність діяльності суб'єкта господарювання**

*Джерело: сформовано автором самостійно.

Формальними показниками оцінки ефективності діяльності суб'єкта господарювання виступає така група показників: економічні (визначають рівень розвитку суб'єкта господарювання, рівень фінансової стійкості, рівень конкурентоспроможності, рівень забезпеченість інноваціями, податкове навантаження); організаційні (характеризують рівень розвитку інфраструктури, співпрацю з контрагентами та органами влади, залучення результатів роботи науково-дослідних установ у діяльність суб'єкта господарювання); технологічні (рівень використання нових технологій у діяльності підприємства, рівень матеріально-технічного забезпечення,

рівень інноваційного розвитку суб'єкта); політичні (рівень контролю державою щодо проведення діяльності суб'єктом господарювання, формування переліку економічних союзів і митних просторів для експортно-імпортних операцій); екологічні (рівень впливу діяльності суб'єкта господарювання на екологічну ситуацію в регіоні, рівень дотримання національних та міжнародних норм ведення діяльності); соціальні (рівень кваліфікованих працівників на підприємстві, рівень соціального забезпечення, рівень купівельної спроможності населення). Подана система показників аналізу діяльності суб'єкта господарювання надає фактичні дані про його стан. За результатами досліджень можуть розроблятися наукові гіпотези щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Важливим у процесі проведення аналізу діяльності суб'єкта господарювання виступає контроль за їх виконанням, оскільки припущені помилки призведуть до виникнення нової проблеми, зокрема наукової, яка спричинить проблемну ситуацію на певному етапі його розвитку. Тобто, проведення аудиту діяльності суб'єкта господарювання дозволить попередити про можливість прийняття неефективних управлінських рішень, які можуть призвести до збиткової діяльності або ліквідації підприємства.

З огляду на вищезазначене, формування аналізу як наукової концепції підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання повинно включати такі елементи: концепція, теоретичне обґрунтування, модель, економічні дані та джерела аналізу (табл. 2).

Проведений аналіз наукової концепції із врахуванням цілі, мети і завдань економічного аналізу дозволяє висунути припущення, що він є частиною процесу, який формує напрями підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання із врахуванням викликів сучасності.

Слід зазначити, що ефективність діяльності суб'єкта господарювання залежить від якості проведення аналізу поточного стану підприємства, оскільки така інформація складає основу для прийняття управлінських рішень на коротко- та довгострокову перспективу.

Таблиця 2

Елементи процесу підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання із застосуванням аналізу

<i>№ з/п</i>	<i>Елементи процесу</i>	<i>Характеристика основних елементів</i>
1.	Концепція	Система методів та способів дослідження діяльності суб'єкта господарювання, розуміння їх сутті та визначення напрямів аналізу щодо отримання правдивих даних про стан суб'єкта господарювання
2.	Теоретичне обґрунтування	Принципи, закономірності та закони проведення аналізу
3.	Моделі	Дослідження економічних процесів і явищ, які відображають рівень поточного стану суб'єкта та формують варіанти розвитку у конкурентному середовищі із застосуванням економіко-математичних методів
4.	Економічні дані	Виступають елементом процесу проведення аналізу діяльності суб'єкта господарювання
5.	Джерела надходження інформації	Економічні дані, які відображені у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності

*Джерело: авторське узагальнення на основі [1-24].

Підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання залежить від наступних елементів:

1) результатів, що свідчать про діяльність суб'єкта господарювання та джерела їх надходження;

2) потенціал підприємства щодо подолання кризових ситуацій та викликів конкурентного середовища;

3) рівня розвитку системи управління суб'єктом господарювання відповідно до існуючих форм (генеральне управління, функціональне управління, стратегічне управління, фінансове управління, виробниче управління, операційне управління, інноваційне управління);

4) управління витратами та заходи щодо їх зменшення у поточній діяльності підприємства;

5) удосконалення якості діяльності підприємства відповідно до обраного напрямку розвитку.

Загалом слід визнати, що усі перераховані елементи підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання є взаємозалежними та потребують проведення аналізу з метою вибору напряму розвитку у перспективі. В даному випадку аналіз виступає як концепція підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, оскільки до кожного окресленого елементу аналітик застосовує факти, наукову ідею, наукову гіпотезу та виокремлює наукову проблему. Він проводить їх обґрунтування та визнає завдання, які необхідно виконати з метою підвищення результативності підприємства. Також самостійно обирає моделі, за результатами яких формулює базу для вибору оптимального варіанту підвищення ефективності суб'єкта господарювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведене дослідження показало, що основним завданням у процесі підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання є проведення аналізу й удосконалення системи управління. Визначено фактори впливу на ефективність діяльності суб'єкта господарювання, які автором запропоновано поділити на формальні та неформальні.

Невід'ємною частиною успішного розвитку підприємства виступає проведення якісного аналізу поточного стану, що передбачає проведення ефективної та конкурентоспроможної політики у конкурентоспроможному середовищі. За результатами аналізу легко проводити формування системи заходів щодо удосконалення рівня управління та економічних процесів на підприємстві. Лише адекватне використання системи елементів аналізу (концепцію, теоретичне обґрунтування, моделі, економічні дані та джерела надходження) забезпечить формування правдивих економічних даних, які дозволять розробити заходи щодо підвищення ефективності діяльності підприємства. Відповідно, зміст і склад рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання залежать від проведення якісного аналізу поточного стану підприємства, управління витратами, ресурсами і потенціалом

суб'єкта господарювання, впровадження науково-технічних новинок, удосконалення управління усіх рівнів діяльності.

Умовою проведення якісного аналізу виступає синхронність у проведенні аналітичних досліджень, яка затребувана під час оцінки впливу формальних та неформальних показників. Доцільним постає питання розроблення моделі оцінки суб'єкта господарювання, яка дозволить сформувати систему показників аналізу з метою визначення його реально правдивого поточного стану та уможливить коригування напрямів діяльності й прийняття ефективних управлінських рішень.

Для досягнення комплексності розвитку концептуальних засад аналізу в сучасних умовах є потреба в здійсненні теоретичного обґрунтування переліку факторів впливу на діяльність суб'єкта господарювання та здійсненні їх класифікації. У перспективі також важливо реалізувати завдання з ідентифікації специфіки аналітичного процесу і впливу сучасних ІТ на систему аналізу та його результати. Окрім цього, перспективними є подальші дослідження у напрямі розробки імітаційної моделі адаптивного управління та прогнозування розвитку підприємства у невизначених умовах функціонування.

Список використаних джерел:

1. Багрій К.Л. Важливість проведення аналізу господарської діяльності у прийнятті управлінських рішень суб'єктами господарювання. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2016. №2(62). С. 136-143. URL: http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2016/v2/NV-2016-v2_15.pdf (дата звернення: 14.01.2024).
2. Багрій К. Л. Характеристика методів та моделей фінансового аналізу в системі управління підприємством. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2019. Випуск II (74). С.169-177. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2019-2.74.15>.
3. Бойда С. Інноваційні підходи до управління підприємствами в умовах діджиталізації економіки. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2022. №1 (85). С. 72-81. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2022/v1/6.pdf> (дата звернення: 08.01.2024).
4. Вечтомова І.І., Ніценко В.С. Шляхи розвитку економічного аналізу в сучасних умовах. *International scientific journal*. 2016. № 7. С. 185-187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_7_42 (дата звернення: 15.01.2024).
5. Гречко А. Оцінка ефективності виробничої діяльності. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 22-31.
6. Жук Н., Жукевич С., Фаріон М. Аналітичне забезпечення фінансової стратегії безпекоорієнтованого управління. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2023. №3 (91). С. 66-87. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2023/v3/5.pdf> (дата звернення: 16.01.2024).

7. Задорожний З.-М. В., Омецінська І. Я. Внутрішньогосподарська звітність у системі управління підприємством. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. №. 4. С. 169–184.
8. Ізмайлов Я.О. Розвиток методології економічного аналізу господарської діяльності підприємства в постіндустріальній економіці. *Проблеми економіки*. №3.2016. С.165- 174.
9. Ковальчук Т.М. Аналіз як функція управління: теорія та методологія. *Економіка АПК*. 2009. № 12. С. 14–21.
10. Кошкарів С.А. Засади економічного аналізу в багаторівневих кооперативних системах в умовах євроінтеграції. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2017. №1-2 (65-66). С. 141-150. URL: http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2017/v1-2/NV-2017-v1-2_15.pdf (дата звернення: 12.01.2024).
11. Кругляк А.В. Обґрунтування методу в оцінювання ефективності господарської діяльності готелів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2020. Випуск I-II (77-78). С. 270-278. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-1.77-2.78.23>.
12. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/24775-32-osnovn-vidi-ekonomchnogo-analzu-ta-h-klasifikatsiya.html> (дата звернення: 17.01.2024).
13. Орликівський М. Новітні концепції управління ефективністю діяльності сучасних підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С. 18–23.
14. Олійник О.І. Система аналізу в управлінні підприємством, спрямованої на досягнення економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2016. №6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4156> (дата звернення: 11.01.2024).
15. Остап'юк Н. А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції. *Вісник Житомирський державний технологічний університет*. 2011. №1(55). С. 127-129.
16. Перерва І.М. Переваги впровадження процесного підходу до управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 29. С. 1–8.
17. Рилєєв С., Багрий К., Дрінь І. Оперативний економічний аналіз як складова управлінської системи: ретроспективи та сучасність. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2023. №2 (90). С. 58-75. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2023/v2/5.pdf> (дата звернення: 15.01.2024).
18. Романчук А. Л., Зибарева О. В. Концептуальні засади екологічного аналізу діяльності підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2015. №3 (59), С. 106-115. URL: [http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2015/v3/zbirnyk%203-2015%20new\(11\).pdf](http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2015/v3/zbirnyk%203-2015%20new(11).pdf) (дата звернення: 10.01.2024).
19. Свідерська І. Економічна додана вартість: теоретичні аспекти обрахунку та використання показника. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 52–54.
20. Стояцька Г.М. Логістика та методологія наукових досліджень: конспект лекцій. Дніпро. 2016. 77 с.
21. Синькевич Н., Краузе О. Економічний аналіз: перспективи розвитку в умовах діджиталізації економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 2 (81). С 7-15. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.007 (дата звернення: 15.01.2024).
22. Хорунжак Н.М., Лукановська І.Р. Облік в умовах цифрової економіки: проблеми і перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 45. С. 175-180.
23. Шупрудько Н.В. Основи управління інформаційними процесами на підприємстві. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2020. №4 (80). С. 163-180. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2020/v4/12.pdf> (дата звернення: 22.01.2024).

24. Moshkovska O., Manachynska Y., Yevdoshchak V. Statistical Evaluation of the Ukrainian Agricultural Sector Effectiveness in the Context of Food Security. *Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute*. 2020. Issue III (79). C.201-214. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-3.79.16>.

References:

1. Bahrii, K.L. (2016). The importance of conducting an analysis of economic activity in making management decisions by business entities. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 2 (62), pp. 136–143. URL: http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2016/v2/NV-2016-v2_15.pdf (Accessed 14 January 2024) (in Ukr.).
2. Bahrii, K. L. (2019). Characteristics of methods and models of financial analysis in the enterprise management system. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 2 (74), pp. 169–177. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2019-2.74.15> (in Ukr.).
3. Boida, S. (2022). Innovative approaches to enterprise management in conditions of digitalization of the economy. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 1 (85), pp. 72–71. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2022/v1/6.pdf> (Accessed 08 January 2024) (in Ukr.).
4. Vechtomova, I.I., Nitsenko, V.S. (2016). Ways of development of economic analysis in modern conditions *[International scientific journal]*, vol. 7, pp. 185–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_7_42 (Accessed 15 January 2024) (in Ukr.).
5. Hrechko, A. (2015). Otsinka efektyvnosti vyrobnychoi diialnosti. *Finansy Ukrainy [Finances of Ukraine]*, vol. 6, pp. 22–31 (in Ukr.).
6. Zhuk, N., Zhukevych, S., Farion, M. (2023). Analytical support of the financial strategy of security-oriented management. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 3 (91), pp. 66–87. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2023/v3/5.pdf> (Accessed 16 January 2024) (in Ukr.).
7. Zadorozhnyi, Z.-M. V., Ometsinska, I.Ya. (2020). Internal economic reporting in the enterprise management system. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu [Herald of the Ternopil National Economic University]*, vol. 4, pp. 169–184 (in Ukr.).
8. Izmailov, Ya.O. (2016). Development of the methodology of economic analysis of the economic activity of the enterprise in the post-industrial economy. *Problemy ekonomiky [Problems of the economy]*, vol. 3, pp. 165–174 (in Ukr.).
9. Kovalchuk, T.M. (2009). Analysis as a management function: theory and methodology. *Ekonomika APK [Economy of agro-industrial complex]*, vol. 12, pp. 14–21 (in Ukr.).
10. Koshkarov, S.A. (2017). Basics of economic analysis in multi-level cooperative systems in the conditions of European integration. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 1-2 (65–66), pp. 141–150. URL: http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2017/v1-2/NV-2017-v1-2_15.pdf (Accessed 12 January 2024) (in Ukr.).
11. Kruhlianko, A.V. (2020). Justification of the method in evaluating the efficiency of economic activity of hotels. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute.]*, vol. 1-2 (77–78), pp. 270–278. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-1.77-2.78.23> (in Ukr.).

12. Kupalova, H.I. (2008). Theory of economic analysis. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/24775-32-osnovn-vidi-ekonomichnogo-analzu-ta-h-klasifikatsiya.html> (Accessed 17 January 2024) (in Ukr.).
13. Orlykovskiy, M. (2014). The latest concepts of efficiency management of modern enterprises. *Efektivna ekonomika [Efficient economy]*, vol. 5, pp. 18–23 (in Ukr.).
14. Oliinyk O.I. (2016). A system of analysis in enterprise management aimed at achieving economic security. *Efektivna ekonomika [Efficient economy]*, vol. 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4156> (Accessed 11 January 2024) (in Ukr.).
15. Ostapiuk, N.A. (2011). Methodology for assessing the financial condition of the enterprise in conditions of inflation. *Visnyk Zhytomyrskiy derzhavnyi tekhnolohichniy universytet [The journal of Zhytomyr State Technological University]*, vol. 1(55), pp. 127–129 (in Ukr.).
16. Pererva, I.M. (2021). Advantages of implementing a process approach to enterprise management. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and society]*, vol. 29, pp. 1–8 (in Ukr.).
17. Rylieiev, S., Bahrii, K., Drin, I. (2023). Operational economic analysis as a component of the management system: retrospects and modernity. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 2 (90), pp. 58–75. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2023/v2/5.pdf> (Accessed 15 January 2024) (in Ukr.).
18. Romanchuk, A.L., Zybarena, O.V. (2015). Conceptual principles of environmental analysis of enterprise activity. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 3 (59), pp. 106–115. URL: [http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2015/v3/zbirnyk%203-2015%20new\(11\).pdf](http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2015/v3/zbirnyk%203-2015%20new(11).pdf) (Accessed 10 January 2024) (in Ukr.).
19. Sviderska, I. (2013). Economic added value: theoretical aspects of calculation and use of the indicator. *Ekonomika ta derzhava [Economy and the state]*, vol. 11, pp. 52–54 (in Ukr.).
20. Stoiatska, H.M. (2016). *Lohistyka ta metodolohiia naukovykh doslidzhen* [Logistics and methodology of scientific research: synopsis of lectures]. Dnipro, 77 p. (in Ukr.).
21. Synkevych, N., Krauze, O. (2023). Economic analysis: prospects for development in the conditions of digitalization of the economy. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk [Galician Economic Herald]*, vol. 2 (81), pp. 7–15. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.007 (Accessed 15 January 2024) (in Ukr.).
22. Khorunzhak, N.M., Lukanovska, I.R. (2019). Accounting in the digital economy: problems and prospects. *Prychornomorski ekonomichni studii [Black sea economic studies]*, vol. 45, pp. 175–180 (in Ukr.).
23. Shuprudko, N.V. (2020). Basics of managing information processes at the enterprise. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, vol. 4, (80), pp. 163–180. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2020/v4/12.pdf> (Accessed 22 January 2024) (in Ukr.).
24. Moshkovska, O., Manachynska, Y., Yevdoshchak, V. (2020). Statistical Evaluation of the Ukrainian Agricultural Sector Effectiveness in the Context of Food Security. *Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute*. Vol. 3 (79), pp. 201–214. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-3.79.16> (in Ukr.).